

KURS EKONOMETRIA

LEKCJA 3 Estymacja parametrów modelu

ZADANIE DOMOWE

Część 1: TEST

Zaznacz poprawną odpowiedź (tylko jedna jest prawdziwa).

Pytanie 1

Na czym polega metoda najmniejszych kwadratów?

- a) Polega na znalezieniu takiej linii regresji, czyli takich oszacowań parametrów strukturalnych a_i , aby suma kwadratów odchyłeń zaobserwowanych wartości zmiennej objaśnianej od jej wartości teoretycznych obliczonych z modelu była największa.
- b) Szuka takiej linii regresji, czyli takich oszacowań parametrów strukturalnych a_i , aby suma sześcianów odchyłeń zaobserwowanych wartości zmiennej objaśnianej od jej wartości teoretycznych obliczonych z modelu była najmniejsza.
- c) Poszukuje się takiej linii regresji, czyli takich oszacowań parametrów strukturalnych a_i , aby suma kwadratów odchyłeń zaobserwowanych wartości zmiennej objaśnianej od jej wartości teoretycznych obliczonych z modelu była najmniejsza.
- d) Żadne z powyższych.

Pytanie 2

Na podstawie poniższych danych przedstawionych w tabeli poniżej oszacowano parametr kierunkowy linii regresji $\hat{Y}_t = a_0 + a_1 X_{t1}$: $a_1 = 0,8$. Ile wynosi wartość współczynnika a_0 ?

x	6	5	3	4	2
y	4	3	3	5	0

- a) 0,2
- b) -0,2
- c) 1,6
- d) 6,2

Pytanie 3

Oszacowano równanie linii regresji $\hat{y} = 14 - 2x$ oraz obliczono wartość średnią zmiennej x : $\bar{x} = 4$. Jaka jest wartość średnia zmiennej y ?

- a) $\bar{y} = 22$
- b) $\bar{y} = 8$
- c) $\bar{y} = 5$
- d) $\bar{y} = 6$

Pytanie 4

Wskaż poprawne zdanie na temat macierzy X :

- a) W każdym jednorównaniowym modelu ekonometrycznym pierwszą kolumnę macierzy X stanowi kolumna wypełniona wartością jeden.
- b) W jednorównaniowym modelu ekonometrycznym z wyrazem wolnym a_0 pierwszą kolumnę macierzy X stanowi kolumna jedynek.
- c) Jeśli jednorównaniowy model ekonometryczny nie zawiera wyrazu wolnego a_0 , to w pierwszej kolumnie macierzy X stoją zera.
- d) W jednorównaniowym modelu ekonometrycznym z wyrazem wolnym a_0 zawsze ostatnią kolumnę macierzy X stanowi kolumna jedynek.

Pytanie 5

Macierzy o jakich wymiarach nie uda się pomnożyć przez siebie?

- a) 5×6 oraz 6×2
- b) 2×3 oraz 3×3
- c) 2×3 oraz 2×3
- d) 4×7 oraz 7×5

Pytanie 6

Wskaż poprawny wzór na obliczenie estymatorów ocen parametrów szacowanych MNK.

- a) $a = (X^T X)^{-1} X^T Y$
- b) $a = X^T Y (X^T X)^{-1}$
- c) $a = X^T X (X^T Y)^{-1}$
- d) $a = (X^T X)^{-1} X^T X$

Pytanie 7

W celu oszacowania parametrów strukturalnych modelu liniowego

$Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 X_{t1} + \alpha_2 X_{t2} + \varepsilon_t$ na podstawie 15-elementowej próby wyznaczono m.in. macierz

$$X^T X = \begin{bmatrix} ? & 5 & 7 \\ 5 & 11 & 10 \\ 7 & 10 & 2 \end{bmatrix}. \text{ Ile powinna wynosić wartość elementu na przecięciu się pierwszego}$$

wiersza i pierwszej kolumny?

- a) 15.
- b) 13.
- c) 22.
- d) 35.

Pytanie 8

W macierzy $(X^T X)^{-1} = \begin{bmatrix} 8 & -5 & 22 \\ \bullet & 6 & -26 \\ \bullet & \bullet & 34 \end{bmatrix}$ w miejsce „kropek” należy wstawić:

- a) we wszystkich miejscach wartość 0;
- b) we wszystkich miejscach wartość 1;
- c) odpowiednio wartości: 8, 6, 34;
- d) odpowiednio wartości: -5, 22, -26.

Pytanie 9

Wskaż zdanie prawdziwe:

- a) Macierz $(X^T X)^{-1}$ nie jest macierzą symetryczną.
- b) Rząd macierzy $r(X^T X)$ jest równy liczbie zmiennych objaśniających.
- c) Macierz $X^T X$ jest macierzą kwadratową.
- d) Do macierzy $X^T X$ nie zawsze istnieje macierz odwrotna $(X^T X)^{-1}$.

Pytanie 10

Na podstawie KMNK oszacowano parametry liniowego modelu ekonometrycznego

$Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 X_{t1} + \alpha_2 X_{t2} + \varepsilon_t$. Do obliczeń wykorzystano funkcję regresji w programie Excel.

Oszacowany model ekonometryczny jest postaci:

	Współczynniki	Błąd standardowy	t Stat	Wartość-p	Dolne 95%	Górne 95%
Przecięcie	-382738,4993	1094365,517	-0,3497	0,73682	-2970501,74	2205024,741
X1	4963,6585	163,3467	30,3872	1,0788E-08	4577,4052	5349,9124
X2	14,1593	13,3299	1,0622	0,32340	-17,3610	45,6796

- a) $\hat{Y}_t = -382738,499 + 4936,656X_{t1} + 14,159X_{t2}$
- b) $\hat{Y}_t = 1094365,517 + 163,347X_{t1} + 13,33X_{t2}$
- c) $\hat{Y}_t = 382738,499 - 4936,656X_{t1} - 14,159X_{t2}$
- d) $\hat{Y}_t = -0,35 + 30,387X_{t1} + 1,062X_{t2}$

Część 2: ZADANIA

Zad. 1

Korzystając z MNK oszacuj skalarnie (za pomocą estymatorów parametrów α_0, α_1) oraz zinterpretuj parametry strukturalne modelu ekonometrycznego $Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 X_t + \varepsilon_t$ dla następujących danych:

a)

Miesiąc	Wydatki na reklamę [mln zł] (X)	Wartość sprzedaży gazet [mln zł] (Y)
1	1,2	101
2	0,8	92
3	1	110
4	1,3	120
5	0,7	90
6	0,8	82
7	1	93
8	0,6	75
9	0,9	91
10	1,1	105

b)

Rok	Wydatki na żywność [zł] (Y)	Dochód konsumenta [zł] (X)
1	999	1285
2	985	1300
3	1015	1410
4	1063	1452
5	1050	1473
6	1100	1491
7	1000	1500
8	1091	1631
9	1102	1525
10	1085	1500

c)

Miesiąc	Wartość produkcji [mln zł] (Y)	Zużycie surowca A [t] (X)
1	21,1	6
2	22,9	4,8
3	25	4
4	26,4	3,1
5	29,6	2,1

d)

N	Masa ślimaka [dag] (Y)	Wielkość muszli [cm] (X)
1	3	2
2	5	3
3	8	6
4	3	1
5	6	4
6	5	2

e)

N	Ocena z kolokwium (Y)	Czas nauki [h] (X)
1	5	9
2	4,5	7
3	5	4
4	3	3,5
5	3,5	2
6	2	1,5
7	4,5	10
8	3	6

Zad. 2

Poniżej przedstawione są obserwacje zmiennych W oraz Z .

W	3	2	5	5	5
Z	4	2	4	2	3

Ponadto wiadomo, że: $\sum_{t=1}^5 (w_t - \bar{w})^2 = 8$, $\sum_{t=1}^5 (z_t - \bar{z})^2 = 4$, $\sum_{t=1}^5 (w_t - \bar{w})(z_t - \bar{z}) = 1$.

Oszacuj modele zależności zmiennej W od zmiennej Z oraz zależności zmiennej Z od W .

Zad. 3

Zakłada się, że wartości zmiennej Y zależą w sposób liniowy od wartości zmiennych X_1 i X_2 . Oszacuj KMNK (metodą macierzową) parametry strukturalne jednorównaniowego modelu ekonometrycznego na podstawie następujących danych i zapisz oszacowany model ekonometryczny:

a)

t	Y_t	X_{t1}	X_{t2}
1	1	2	-1
2	-1	2	2
3	0	1	-1
4	-2	-3	1
5	1	-2	-1

b)

t	Y_t	X_{t1}	X_{t2}
1	30	4	10
2	20	3	8
3	36	6	11
4	24	4	9
5	40	8	12

c)

t	Y_t	X_{t1}	X_{t2}
1	4	2,5	20
2	3	2	10
3	6	2,5	0
4	1	4	10
5	3	4	20

d)

t	Y	X_{t1}	X_{t2}
1	10	0,6	10
2	9	0,5	8
3	11	0,9	8
4	13	1,1	9
5	12	1,0	8
6	15	1,2	7
7	14	0,9	5
8	16	1,3	4
9	17	1,5	4

e)

t	Y	X _{t1}	X _{t2}	X _{t3}
1	110	28	1	25
2	125	30	3	20
3	150	48	4	22
4	175	50	2	26
5	180	52	1	20
6	190	49	5	25
7	200	55	3	28
8	210	58	4	30
9	220	66	3	33
10	250	72	6	37

Zad. 4

Zinterpretuj oszacowania otrzymanych współczynników strukturalnych z Zad. 3, jeśli zmiennymi są:

- a) Y – średnia temperatura powietrza [°C]
X₁ – temperatura powietrza przy gruncie [°C]
X₂ – temperatura powietrza na wysokości 3 m nad gruntem [°C]
- b) Y – roczna pensja [tys. zł]
X₁ – lata nauki po zakończeniu szkoły średniej [lata]
X₂ – staż pracy w przedsiębiorstwie [lata]
- c) Y – wiek szczura [lata]
X₁ – odległość między uszami [cm]
X₂ – długość ogona [cm]
- d) Y – cena akcji spółki „Batman” [zł]
X₁ – obroty spółki „Batman” [mln zł]
X₂ – liczba zatrudnionych osób w spółce [setki osób]
- e) Y – wartość mieszkania [tys. zł]
X₁ – metraż [m²]
X₂ – piętro
X₃ – roczne dochody kupującego [tys. zł]

Zad. 5

Wykorzystując podane częściowe obliczenia oszacuj parametry strukturalne modelu liniowego $y_t = \alpha_0 + \alpha_1 x_{1t} + \alpha_2 x_{2t} + \varepsilon_t$.

$$a) (X^T X)^{-1} = \begin{bmatrix} 6 & 3 & 4 \\ 3 & 2 & 2 \\ 4 & 2 & 3 \end{bmatrix}, X^T Y = \begin{bmatrix} 15 \\ 9 \\ 12 \end{bmatrix}, \sum y_t^2 = 56;$$

$$b) (X^T X)^{-1} = \begin{bmatrix} 2,25 & -0,05 & -0,1 \\ -0,05 & 0,49 & -0,2 \\ -0,1 & -0,2 & 0,09 \end{bmatrix}, \sum y_t = 40, \sum y_t x_{1t} = 50, \sum y_t x_{2t} = 100,$$

$$\sum y_t^2 = 2815;$$

$$c) (X^T X)^{-1} = \frac{1}{3} \cdot \begin{bmatrix} 2,25 & 5 & -6 \\ 5 & 7 & -12 \\ -6 & -12 & 15 \end{bmatrix}, \sum y_t = 30, \sum y_t x_{1t} = 15, \sum y_t x_{2t} = 22 ;$$

$$d) (X^T X)^{-1} = \begin{bmatrix} 4 & 3 & -1 \\ 3 & 8 & 0 \\ -1 & 0 & 2 \end{bmatrix}, X^T Y = \begin{bmatrix} -1 \\ 0,5 \\ 1,5 \end{bmatrix} ;$$

$$e) (X^T X)^{-1} = \begin{bmatrix} 0,7 & -0,2 & -0,4 \\ * & 0,2 & -0,1 \\ * & * & 0,8 \end{bmatrix}, X^T Y = \begin{bmatrix} 18 \\ 33 \\ 11 \end{bmatrix} ;$$

$$f) (X^T X)^{-1} = \frac{1}{2} \cdot \begin{bmatrix} 5 & -2 & -10 \\ * & 10 & 6 \\ * & * & 10 \end{bmatrix}, X^T Y = \begin{bmatrix} 10 \\ 20 \\ 6 \end{bmatrix} ;$$

$$g) X^T X = \begin{bmatrix} 5 & -1 & -10 \\ -1 & 3 & 6 \\ -10 & 6 & 10 \end{bmatrix}, \sum y_t = 15, \sum y_t x_{1t} = 9, \sum y_t x_{2t} = 6 ;$$

$$h) X^T X = \begin{bmatrix} 12 & 13 \\ 13 & 12 \end{bmatrix}, X^T Y = \begin{bmatrix} 70 \\ 80 \end{bmatrix} ;$$

$$i) X^T X = \begin{bmatrix} 6 & 129 & 43 \\ 129 & 4815 & 1605 \\ 43 & 1605 & 535 \end{bmatrix}, X^T Y = \begin{bmatrix} 91 \\ 86 \\ 73 \end{bmatrix} ;$$

$$j) X^T X = \begin{bmatrix} 8 & 45 & 10 & 32 \\ & 349 & 72 & 158 \\ & & 104 & 33 \\ & & & 242 \end{bmatrix}, \sum y_t = 43, \sum y_t x_{1t} = 83, \sum y_t x_{2t} = 73 ,$$

$$\sum y_t x_{3t} = 103.$$

Zad. 6

W poniższej tabeli zebrano obserwacje następujących zmiennych: X_1, X_2, X_3, X_4, X_5 .

X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
2	2	2	0	11
1	4	2	-1	13
0	3	2	1	13
1	6	2	-2	14
3	5	2	0	12

Oszacuj modele:

- a) $\hat{X}_2 = a_0 + a_1 X_1 + a_2 X_3$
- b) $\hat{X}_4 = b_0 + b_1 X_2 + b_2 X_5$
- c) $\hat{X}_1 = c_0 + c_1 X_2 + c_2 X_3 + c_3 X_5$

Zad. 7

Czy podana poniżej macierz mogłaby być macierzą $(X^T X)^{-1}$ dla modelu $y_t = \alpha_0 + \alpha_1 x_t + \varepsilon_t$?

- a) [9]
- b) $\begin{bmatrix} 6 & 1,25 \\ 1,25 & 3 \end{bmatrix}$
- c) $\begin{bmatrix} 6 & 10 \\ 4 & 7 \end{bmatrix}$
- d) $\begin{bmatrix} -0,26 & 0,12 \\ 0,12 & -0,04 \end{bmatrix}$
- e) $\frac{1}{41} \cdot \begin{bmatrix} 15 & -17 \\ -17 & 22 \end{bmatrix}$

Zad. 8

Czy podana poniżej macierz mogłaby być macierzą $(X^T X)^{-1}$ dla modelu:

$$y_t = \alpha_0 + \alpha_1 x_{1t} + \alpha_2 x_{2t} + \varepsilon_t$$

- a) $\frac{1}{50} \cdot \begin{bmatrix} -16 & 22 \\ 22 & -24 \end{bmatrix}$

$$b) \begin{bmatrix} \frac{3}{5} & 0 & -1 \\ 0 & \frac{1}{3} & 0 \\ -1 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

$$c) \frac{1}{63} \cdot \begin{bmatrix} 9 & 9 & -18 \\ 9 & 44 & -46 \\ -18 & -46 & 71 \end{bmatrix}$$

$$d) \begin{bmatrix} -0,5 & -7 & 9 \\ -1,5 & -16 & 21 \\ 2 & 24 & -31 \end{bmatrix}$$

Zad. 9

Dany jest model $Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 X_{1t} + \alpha_2 X_{2t} + \varepsilon_t$. Mamy następujące informacje:

$$(X^T X)^{-1} = \frac{1}{80} \cdot \begin{bmatrix} 22 & * & * \\ -14 & 30 & 0 \\ * & * & 36 \end{bmatrix}, \quad \sum_{t=1}^{14} x_{1t} y_t = 11, \quad \sum_{t=1}^{14} x_{2t} y_t = -5, \quad \bar{y}_t = 0,5, \text{ wartość wyrazu}$$

wolnego równa jest 1. Oszacuj pozostałe parametry modelu.

Zad. 10

Dla modeli z Zad. 1, Zad. 3 oraz Zad. 6 dokonaj regresji w programie Excel i odczytaj wartości oszacowanych parametrów a_i . Sprawdź czy wszystkie wyniki pokrywają się z Twoimi wcześniejszymi obliczeniami.

Zad. 11*

Zbuduj model ekonometryczny popytu na nowe samochody osobowe (segmentu B) w latach 2002-2015. Zbierz dane rzeczywiste (np. z Banku Danych Lokalnych), a następnie dla poniższych zmiennych dokonaj regresji w programie Excel i odczytaj wartości oszacowań parametrów modelu $Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 X_{1t} + \alpha_2 X_{2t} + \alpha_3 X_{3t} + \alpha_4 X_{4t} + \varepsilon_t$, gdzie:

Y_t – samochody osobowe [w szt.],

X_{1t} – cena kursu samochodowego kat. "B" [w zł],

X_{2t} – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto [w zł],

X_{3t} – cena benzyny silnikowej [w zł],

X_{4t} – cena biletu normalnego jednorazowego na przejazd autobusem miejskim [w zł].

KONIEC